

Makroanalyse: Iran-krigen og Gaza-situasjonen

Mars 2026 — Geopolitisk og samfunnsmessig analyse

Strukturert analyse av den pågående konflikten mellom USA/Israel og Iran, og den parallelle Gaza-situasjonen. Alle påstander er basert på offentlig tilgjengelig informasjon per 4. mars 2026. Kilder: Al Jazeera, Wikipedia, House of Commons Library, PBS, Washington Post, OCHA, CNBC, NPR.

1. Situasjonsbilde

Midtøsten er inne i sin mest alvorlige sikkerhetskrise på tiår. Den 28. februar 2026 iverksatte USA og Israel en koordinert militæroffensiv mot Iran — den foreløpige kulminasjonen av en eskalerende konfrontasjon som startet med utveksling av angrep i 2024 og Tolvdagerskrigen i juni 2025. Irans øverste leder Ali Khamenei ble drept i det innledende angrepet, og over 2 000 luft- og missilangrep er gjennomført mot iranske militæranlegg, kommandosentraler og atomrelaterte installasjoner.

Iran har svart med droner, ballistiske missiler og — avgjørende for verdensøkonomien — en de facto blokkade av Hormuzstredet, som normalt transporterer om lag én femtedel av verdens oljehandel. Trafikken gjennom streket har falt til nær null, og prisscenarier opp mot 200 dollar per fat diskuteres av analytikere dersom stengingen vedvarer.

Parallelt befinner Gaza seg i en skjør våpenhvile inngått 10. oktober 2025. Over 75 000 mennesker er bekreftet drept siden oktober 2023. Alle grenseoverganger ble stengt av Israel da angrepene på Iran begynte, noe som ytterligere truer den allerede kritiske humanitære situasjonen i enklaven.

Nøkkeltall:

>75 000

Bekreftede drepte i Gaza siden okt. 2023 (Al Jazeera, feb. 2026)

\$82/fat

Brent-råolje per 3. mars 2026 (+13% siden angrep startet)

~0%

Skipstrafikk gjennom Hormuz (fra normalt 20% av global oljehandel)

\$55 mrd

Direkte materiell skade i Gaza (FN-estimat, aug. 2025)

2 000+

USA/Israel-angrep mot Iran per 1. mars 2026

300 mill.

Sivile berørt på tvers av mer enn ett dusin nasjoner

2. Historisk kontekst

Konflikten mellom Israel og Iran har dype røtter, men har eskalert dramatisk siden 2023. De viktigste vendepunktene:

7. oktober 2023

Hamas angrep Israel fra Gaza i en koordinert masseoffensiv som drepte ca. 1 200 israelere og tok over 250 gisler. Israel svarte med en storstilt militær operasjon i Gaza som i løpet av månedene som fulgte drepte titusener av palestinere og ødela 92 % av all boligmasse i enklaven.

April og oktober 2024

Israel og Iran utvekslet direkte angrep for første gang i historien. Iran skjøt droner og missiler mot Israel i april; Israel svarte med luftangrep. I oktober 2024 gjentok mønsteret seg med nye israelske angrep mot iransk territorium, inkludert luftvern og militærinstallasjoner.

12. juni 2025 — IAEA erklærer Iran ikke-etterlevende

For første gang siden 2005 erklærte Det internasjonale atomenergibyrået (IAEA) Iran ikke-etterlevende med sine NPT-forpliktelser. Iran beriket uran til 60 % — langt over de 3,67 % tillatt under JCPOA.

13.-24. juni 2025 — Tolvdagerskrigen

Israel gjennomførte et overraskelsesangrep mot iranske militæranlegg og atominstallasjoner, og drepte fremstående militærledere, atomvitenskapsmenn og politikere. Iran svarte med over 550 ballistiske missiler og mer enn 1 000 selvmordsdroner mot Israel.

10. oktober 2025 — Våpenhvile i Gaza

En skjør våpenhvile trådte i kraft mellom Israel og Hamas i Gaza. Humanitære leveranser ble gradvis gjenopptatt. Over 308 000 paller med humanitær last ble losset frem til februar 2026, men FN meldte fortsatt om alvorlige hindringer for hjelpearbeid.

28. februar 2026 — USA og Israel angriper Iran

Etter ukers militær oppbygging og trusler fra president Trump iverksatte USA og Israel en storstilt offensiv mot Iran. Øverste leder Ali Khamenei ble drept, sammen med en rekke andre toppledere. Natanz-anlegget ble skadet, men ikke ødelagt ifølge IAEA (3. mars 2026).

1.-4. mars 2026 — Eskalering og spredning

Iran stenger de facto Hormuzstredet og angriper amerikanske militærbaser i Jordan, Kuwait, Bahrain, Qatar, Irak, Saudi-Arabia og De forente arabiske emirater. Hezbollah lanserer missilangrep mot Israel. Konflikten brer seg og truer over 300 millioner sivile på tvers av mer enn ett dusin nasjoner.

3. Aktører og interesser

USA — Donald Trump-administrasjonen

Direkte militær deltaker · Svært høy innflytelse

Trump erklærte at operasjonens mål er å ødelegge Irans missilkapasitet, forhindre atombewaffning og oppnå regimeskifte. USA bidro med F-22, B-2-bombefly og presisjonsvåpen mot atomanlegg. Operasjonen har bred støtte i Kongressen, men europeiske allierte distanserte seg.

Israel — Benjamin Netanyahu regjering

Direkte militær deltaker · Svært høy innflytelse

Israel ser eliminering av Irans atomprogram og «akse av motstand» som eksistensiell nødvendighet. Operasjonen i Iran gjennomføres parallelt med at Gaza-våpenhvilen opprettholdes pro forma — men overganger er stengt. Israels krigsmål beskrives nå åpent som regimeskifte i Teheran.

Iran — Post-Khamenei-ledelse

Angrepet stat · Høy innflytelse via proxyer og energikontroll

Med Khamenei drept og store deler av topplederskapet eliminert er Irans kommandostruktur desimert. IRGC gjennomfører likevel koordinerte angrep og blokkade av Hormuz. Iran har stor innflytelse via proxyer (Hezbollah, Houthi, irakiske militser) og kontroll over Hormuzstredet.

Hamas — Gaza

Part i Gaza-konflikten · Svekket, men operativ

Hamas er kraftig svekket militært etter krigen 2023–2025, men opprettholder politisk nærvær og har gjenopprettet noe kapasitet under våpenhvilen. Konflikten i Iran kan potensielt endre dynamikken i forhandlingene om en permanent løsning for Gaza og gjenværende gisler.

Hezbollah — Libanon
Proxy for Iran · Middels-høy innflytelse

Hezbollah lanserte missilangrep mot Israel 2. mars 2026 som svar på angrepene mot Iran. Selv om organisasjonen ble kraftig svekket i 2024–2025, utgjør den fortsatt en reell trussel mot nord-Israel og kan utløse en ny front.

Aktør	Posisjon	Innflytelse	Viktigste interesser
USA (Trump)	Offensiv — regimeskifte i Iran	Svært høy	Atomsikkerhet, regional hegemoni, innenrikspolitisk kapital
Israel (Netanyahu)	Offensiv — eliminere iransk atomtrussel	Svært høy	Eksistensiell sikkerhet, eliminere «akse av motstand»
Iran (IRGC)	Defensiv/hevn — blokkade, proxyangrep	Høy (via energi og proxyer)	Regimeoverlevelse, nukleær kapasitet, regional innflytelse
Saudi-Arabia	Målskive for iranske angrep, tvetydig	Middels	Regional stabilitet, olje, motvirke iransk innflytelse
EU / Europa	Distanserer seg fra angrepene, delt	Lav-middels	Energiforsyning, stabilitet, atomnon-proliferasjon
Kina / Russland	Kritiske til angrepene, støtter Iran diplomatisk	Middels	Svekke amerikansk hegemoni, energiinteresser
Hamas	Passiv under Irans krise, forhandler om gisler	Lav	Politisk overlevelse, Gaza-rekonstruksjon, palestinsk stat
FN / IAEA	Megling, humanitær respons, atomovervåking	Lav (ingen militær kraft)	Non-proliferasjon, humanitær rett, internasjonal lov

4. Regulatorisk og juridisk landskap

Konflikten reiser fundamentale spørsmål om internasjonal rett og gjeldende traktatverk:

NPT og IAEA-rammeverket

Iran ble 12. juni 2025 erklært ikke-etterlevende med Ikkespredningsavtalen (NPT) av IAEA — første gang siden 2005. Iran beriket uran til 60 %, og beholdningen av høyanriket uran (HEU) var 408,6 kg per mai 2025 — langt over terskler som ville tillatt rask produksjon av atombombe. Iran suspenderte samarbeidet med IAEA etter israels militæraksjon i 2025, men tillot inspektørene å returnere til uberørte anlegg som Bushehr.

JCPOA (Iran-atomavtalen)

Joint Comprehensive Plan of Action fra 2015 er i praksis dødt. Trumps første presidentperiode trakk USA ut i 2018; Iran har systematisk overskredet avtalens grenser. Ingen aktiv diplomatisk prosess pågikk da angrepene ble iverksatt 28. februar 2026.

FN-paktens selvforsvarsbestemmelser

USA og Israel begrunner operasjonen delvis med preventivt selvforsvar (FN-paktens artikkel 51). Norges utenriksminister Eide uttalte at angrepene «ikke er i tråd med rettsstaten», og understreket at preventive angrep ikke oppfyller kravene til selvforsvar under folkeretten.

Humanitær rett og Gaza

Den internasjonale domstolen (ICJ) åpnet sak om mulig folkemord i Gaza basert på søksmål fra Sør-Afrika. Israel avviser karakteristikken. Humanitær tilgang til Gaza reguleres av en rekke FN-resolusjoner som Israel i praksis har begrenset etterlevelse av.

Hormuzstredet

Stengingen av Hormuzstredet er folkerettslig kontroversiell — FNs havrettskonvensjon (UNCLOS) gir skip transittrett gjennom internasjonale steder. Irans handlinger utfordres av USA og allierte som et brudd på internasjonal rett.

| 5. Geopolitisk kontekst

Iran-krigen og Gaza-konflikten utspiller seg i et globalt geopolitisk landskap preget av stormaktsrivalisering og svekket multilateralisme.

USA under Trump

President Trump ser operasjonen mot Iran som en historisk mulighet til å eliminere Irans atomprogram og svekke landets regionale innflytelse permanent. Erklært mål er regimeskifte. Dette representerer et dramatisk brudd med tidligere amerikansk tilbakeholdenhet og skaper spenning med europeiske allierte.

Europa — splittet og handlingslammet

Europeiske land distanserte seg offentlig fra angrepene og understreket at de ikke deltok militært. EU klarte ikke å enes om en felles posisjon. NATO-generalsekretær Mark Rutte kalte Iran en «trussel» og signaliserte implisitt støtte. Norges utenriksminister Eide var blant de mest kritiske: «Ekstremt uheldig at forhandlingene ikke ledet til en diplomatisk løsning.» Europa frykter energisjokk og destabilisering av nabolag mer enn USA gjør.

Kina og Russland

Begge stormakter fordømte angrepene og ser konflikten som et eksempel på vestlig aggressjon. Kina har store energiinteresser i Iran og regionen; Russland ser konflikten som en anledning til å svekke USAs posisjon. Ingen av dem er aktive militære deltakere.

Golfstatene i skvis

Saudi-Arabia, Bahrain, Qatar og Kuwait er mål for iranske represalieangrep. Disse landene huser amerikanske militærbaser, men har normaliseringsforhold med Iran og frykter eskalering. Hormuzstengingen rammer dem direkte.

Nordisk/norsk posisjon

Norge er «dypt bekymret» ifølge utenriksdepartementet, og PST har skjerpet sikkerhet rundt amerikanske, israelske og jødiske mål i landet. Norges særstilling som stor olje- og gasseksportør gjør landet til en potensiell vinner ved vedvarende høye oljepriser — men regjeringen er forsiktig med å fremheve dette.

6. Økonomiske implikasjoner

De umiddelbare sjokkene er allerede synlige i energimarkedene, men de langsiktige implikasjonene avhenger kritisk av varigheten av Hormuz-krisen og eskalering.

Dimensjon	Forventet effekt	Tidshorisont	Usikkerhet
Oljepriser	Brent +13% hittil; analytikere anslår \$100–200/fat ved langvarig Hormuz-stenging	Umiddelbar og vedvarende	Svært høy — avhenger av Hormuz-status
Naturgasspriser (Europa)	Kan bryte 60 euro/MWh ved hardhendt iransk linje	Kort-middels sikt	Høy
Global inflasjon	Energisjokk vil gi inflasjonspuls i importlandene; forverrer sentralbankenes stilling	1–6 måneder	Middels-høy
Global skipsfart	Ruter omleid via Kapp det gode håp; fraktpriser stiger markant	Umiddelbar	Middels
Norsk økonomi	Høye oljepriser gir økte eksportinntekter; Oljefondet eksponert mot globale markedsfall	Kort sikt positiv, lang sikt usikker	Middels
Asiatiske importøkonomier	India, Korea, Japan, Thailand særlig sårbare for energiprissjokk	Umiddelbar	Høy
Forsvarsindustri	Økt etterspørsel etter missilforsvar, droner, presisjonsvåpen	Middels-lang sikt	Lav
Gaza-rekonstruksjon	\$55+ mrd i direkte skader; ett tiår for kirurgisk backlog alene; konflikt i Iran forsinker global fokus	Lang sikt (10+ år)	Lav (stor skade er dokumentert)

Hormuz-risikoen er nøkkelvariabelen: Stredet frakter rundt 20–21 millioner fat olje per dag normalt. En varig stenging ville utsette ca. 20 % av globalt oljetilbud over natten. Prisscenarier opp mot \$200 per fat er ikke usannsynlige ved full blokkade. En slik prissjokk ville med stor sannsynlighet utløse global resesjon innen 3–6 måneder.

7. Scenarier

Positivt scenario: Rask diplomatisk løsning — sannsynlighet ca. 15 %

Forutsetninger: Iran-lederskapets eliminering åpner paradoksalt nok for et nytt regime som er mer pragmatisk og villig til å forhandle. USA og Iran inngår en midlertidig våpenstillstand; Hormuzstredet gjenåpnes innen 2–3 uker. Internasjonale meglere (Oman, Katar, EU) lykkes med å bringe partene til forhandlingsbordet.

Konsekvenser: Oljeprisene faller tilbake mot \$70–75/fat. Gaza-våpenhvilen styrkes og humanitær tilgang gjenopprettes. Iran aksepterer skjerpet atomovervåking. Global resesjonsrisiko reduseres markant.

Base-case: Langvarig ustabilitet — sannsynlighet ca. 55 %

Utvikling: Militære operasjoner mot Iran fortsetter i 2–4 uker, men dempes. Hormuzstredet delvis gjenåpnes etter 3–6 uker under internasjonalt press. Et nytt iransk lederskap konsolideres langsomt under IRGC-kontroll; intern maktkamp svekker statens evne til organisert motstand

men også til forhandling. Hezbollah gjennomfører sporadiske angrep mot nord-Israel. Gaza-situasjonen forverres humanitært men ingen ny storkrig bryter ut.

Konsekvenser: Oljepriser stabiliseres i \$90-110/fat-spennet. Global vekst svekkes med 0,5-1 prosentpoeng. Irans atomprogram forblir uavklart — anlegg er skadet men ikke ødelagt. Langvarig uro i regionen, økt militærutgiftsnivå globalt.

Negativt scenario: Storregional krig — sannsynlighet ca. 30 %

Risikofaktorer: Iran lykkes med full Hormuz-blokkade via miner og antiskipsmissiler. Hezbollah åpner en full nordfront mot Israel. Irakiske og jemenittiske (Houthi) militser intensiverer angrep mot amerikanske baser. En velykket iransk missilsalve mot saudiarabisk eller emiratisk oljeinfrastruktur er et «black swan» med enorme konsekvenser. Kina eller Russland trer inn med militær støtte til Iran.

Konsekvenser: Brent mot \$150-200/fat. Global inflasjon eksploderer; sentralbanker i krise. Europeisk og asiatisk resesjon nær uunngåelig. Mulig storkrig med USA mot Iran på iranskjordisk territorium. Gaza-situasjon kollapse humanitært. Massemigrasjon fra regionen mot Europa. Atomsprengningsrisiko øker dramatisk dersom Iran i kaotisk fase forsøker å ferdigstille et våpen.

8. Implikasjoner og anbefalinger

Konflikten vil dominere geopolittikk og markeder i 2026. For norske investorer, bedrifter og beslutningstakere er de viktigste implikasjonene:

For investorer

Energisektoren (olje og gass) er en kortsiktig vinner. Forsvarsindustri og cybersikkerhet er strukturelle vinnere uavhengig av konfliktens utfall. Eksponering mot Asia og importavhengige emerging markets bør vurderes nedover. Gull og defensive verdipapirer er naturlig tilflukt ved eskalering.

For næringsliv

Virksomheter med eksponering mot Hormuz-avhengige forsyningskjeder (elektronikk, bilindustri, petrokjemi) bør gjennomgå beredskapsplaner. Fraktprisene vil stige uansett scenarioutfall. Norsk eksportindustri kan profitte av svak krone og høye energipriser, men økt geopolitisk usikkerhet demper investeringslysten.

For beslutningstakere

Norge bør prioritere multilateral innsats for humanitær tilgang til Gaza og diplomatisk løsning i Iran — ikke minst gjennom FN og Norges rolle som humanitær aktør. PSTs varsler om økt terrortrussel internt bør tas alvorlig. Norsk beredskap for energiforsyning til Europa er strategisk viktig.

Viktigste takeaways:

- Hormuzstredet er den kritiske variabelen — en varig stenging utløser global resesjon. Følg daglig skipstrafikk og iransk retorikk nøye.
- Irans nye lederskap er uavklart — hvem som tar over etter Khamenei vil forme muligheten for diplomati i månedene fremover.
- Gaza-situasjonen risikerer å falle av dagsordenen internasjonalt mens Iran dominerer nyhetsbildet — FN advarer allerede om dette.
- Energipriser på \$90-110/fat virker sannsynlig i base-case; høyere priser vil gi inflasjonsimpulser i hele verdensøkonomien.
- Europa er splittet og handlingslammet — NATOs enhet under press av Trumps unilateralisme; norske interesser best ivaretatt gjennom aktiv multilateral diplomati.

- Irans kjernevåpenprogram er skadet, ikke ødelagt. Spredningsrisikoen er høyere enn før angrepene dersom kaos følger.
- Rekonstruksjonen av Gaza vil kreve minst \$55 mrd og ti år — internasjonal finansiering og politisk vilje er avgjørende.

Indikatorer å følge fremover

- **Hormuzstrafikk:** Daglig skipsdata (Kpler, MarineTraffic) — gjenåpning er det sterkeste positive signalet
- **Irans indre lederskap:** Hvem konsoliderer makten etter Khamenei?
- **IAEA-tilgang:** Vil Iran tillate fullt inspeksjonssystem — signal om pragmatisme
- **Hezbollah-fronten:** Intensitet av angrep mot nord-Israel
- **Gaza-overganger:** Gjenåpning av Rafah og Kerem Shalom er humanitær indikator
- **Brent-råolje:** \$100+ signaliserer base-case; \$130+ signaliserer negativt scenario
- **Diplomatisk kontakt:** Omansk eller qatarsk megling mellom USA og Iran